

**ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНУ КУЛОНА ДО
ВЗАЄМОДІЇ ЗАРЯДЖЕНИХ СТРИЖНІВ**

*Івашина Ю. К., Вдовіченко Т. О.
Херсонський державний університет*

Визначення сили взаємодії між зарядженими тілами має важливе практичне та методичне значення. В основі його лежить експериментальний закон Кулона. Але він визначає взаємодію між точковими зарядами.

У випадку визначення взаємодії між зарядженими тілами необхідно розбивати їх на елементи, які розглядають як точкові заряди і визначити силу взаємодії між двома елементами тіл. Сумарну силу взаємодії між тілами визначають як результуючу елементарних сил шляхом їх інтегрування на об'ємах тіла. Така задача має суттєві математичні складності.

Мета роботи -визначення можливості застосування закону Кулона до розрахунку сили взаємодії заряджених стрижнів.

Розглянемо взаємодію найбільш типового видовженого тіла – стрижня, із точковим зарядом. Заряд стрижня q рівномірно розподілено на його довжині L . Визначимо силу дії стрижня на точковий заряд Q . Так як можливість застосування моделі точкового заряду залежить від відстані до точки спостереження і розмірів зарядженого тіла, будемо використовувати відносну відстань $\frac{z}{L}$.

Розглянемо характерні випадки розміщення заряду Q .

а) Точковий заряд знаходиться на осі стрижня на відстані z від його центра.

Сила з якою весь стрижень діє на заряд Q визначається шляхом інтегрування.

$$F = \int_{-\frac{L}{2}}^{\frac{L}{2}} dF = kqQ \int_{-\frac{L}{2}}^{\frac{L}{2}} \frac{dl}{(z-l)^2} = kqQ \int_{-\frac{L}{2}}^{\frac{L}{2}} dF = \frac{kqQ}{L^2 \left(\left(\frac{z}{L} \right)^2 - \frac{1}{4} \right)} \quad (1)$$

Сила взаємодії дії яка визначена на основі закону Кулона

$$F_k = \frac{kqQ}{z^2} = \frac{kqQ}{L^2 \left(\frac{z}{L} \right)^2} \quad (2)$$

Таблиця 1

Залежність істинної сили F взаємодії між зарядженим стрижнем і зарядом Q розташованим на лінії стрижня і сили, визначеної за законом Кулона F_k , абсолютної ΔF та відносної ε похибок в залежності від відносної відстані до заряду $\frac{z}{L}$

$\frac{z}{L}$	1	2	3	4	5	6	7
$F_k \cdot \frac{kqQ}{L^2}$	1	0,25	0,111	0,625	0,04	0,0277	0,020408
$F \cdot \frac{kqQ}{L^2}$	1,334	0,266	0,116	0,0634	0,0404	0,0279	0,020512
$\Delta F \cdot \frac{kqQ}{L^2}$	0,334	0,016	0,005	0,0009	0,0004	0,0002	0,000104
$\varepsilon, \%$	25	6	4,3	1,4	0,9	0,7	0,5

в) Точковий заряд Q знаходиться на відстані R на осі симетрії, перпендикулярній стрижню

Таблиця 2

Залежність істинної сили взаємодії між зарядженим стрижнем і зарядом Q розташованим на осі симетрії і сили, визначеної за законом Кулона F_k , абсолютної ΔF та відносної ε похибок в залежності від відносної відстані до заряду $\frac{R}{L}$.

$\frac{R}{l}$	1	2	3	4	5	6
$E_k, \frac{kqQ}{L^2}$	1	0,25	0,111	0,0625	0,04	0,0278
$F, \frac{kqQ}{L^2}$	0,894	0,242	0,1096	0,0620	0,0398	0,0277
$\Delta, \frac{kqQ}{L^2}$	0,106	0,008	0,0014	0,0005	0,0002	0,0001
$\varepsilon, \%$	11,8	3,31	1,28	0,65	0,5	0,3

Аналіз результатів розрахунків, приведених в таблицях 1 і 2 показують, що закон Кулона можна застосовувати і для розрахунку взаємодії точкового заряду з протяжними в просторі тілами. В найбільш несприятливому напрямку (вздовж осі симетрії) відносна похибка визначення сили взаємодії стрижня з точковим зарядом не перевищує 0,5%, коли відстань від центра стрижня до заряду перевищує сім довжин стрижня.

Розглянемо силу взаємодії двох однорідно заряджених стрижнів, що мають однакову довжину $L_1=L_2$, та рівномірно заряджені $q_1=q_2$. Стрижень L_2 розташований на осі симетрії стрижня L_1 . Відстань від першого стрижня до центра другого стрижня –а.

Силу взаємодії між стержнями знаходили шляхом інтегрування елементарних сил між елементами стрижнів і порівнювали її з силою взаємодії, визначеною на основі закону Кулона. Розраховали абсолютну і відносну похибки в залежності від відносної відстані $\frac{a}{L}$.

Розрахунки взаємодії двох однорідно заряджених стрижнів дали, що похибка застосування закону Кулона не перевищує: 0,5% при $\frac{a}{L} \geq 5$ при розташуванні одного стрижня на осі симетрії іншого; 0,9 при $\frac{a}{L} \geq 5$ і 0,5% при $\frac{a}{L} \geq 7$ при розташуванні стрижнів на одній лінії.